

İZMİR TARİHİ LİMAN KENTİNDE “İKLİM” DEĞİŞİKLİĞİ VE “KÜLTÜREL” MİRAS*

Bilge Nur Bektaş**
Damla Güven***

Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi'nin (ICOMOS) 1982'de aldığı karar doğrultusunda, dünya çapında kültürel miras çeşitliliğinin önemine dikkat çekmek ve farkındalık yaratmak için her yıl 18 Nisan günü, “Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü” olarak kutlanmaktadır.

Meltem No. 13-14 Yaz-Kış/Summer-Winter 2023, 132-143, DOI 10.32325/jaad.2023.7

* Bu yazıda kullanılan tüm görseller, İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanlığı arşivinden alınmıştır.

** İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanlığı, Uzman Şehir Plancısı/
The Historical Port City of İzmir Site Management Office, Expert Urban Planner

*** İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanlığı, Stajyer Şehir Plancısı/
The Historical Port City of İzmir Site Management Office, Intern Urban Planner

UNESCO Dünya Miras Komitesi'nin kültürel miras konusunda danışma organı olan ICOMOS'un hem uluslararası düzeyde hem de üye ülkeler düzeyinde çeşitli etkinlikleri aracılığı ile bu önemli gün kutlanmaktadır. 2023 yılı Uluslararası Anıtlar ve Sitler Günü teması, "miras ve değişim" (heritage and change) olarak belirlenmiş; iklim değişikliğinin kültürel değere sahip alanlara, yapı gruplarına, yapılara etkisine dikkat çeken etkinliklerin düzenlenmesi hedeflenmiştir.

Bu kapsamda, 18 Nisan 2023'te, İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanlığı, İzmir Büyükşehir Belediyesi (İzBB) İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Dairesi Başkanlığı ve Konak Belediyesi İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü temsilcileri ile paydaş katılımlı bir etkinlik düzenlenmiştir. Etkinlik kapsamında yapılan söyleşiyi özetleyerek sunuyoruz.

Abdülaziz Ediz (İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanı)

Çalışmalarımız alanda, 2020 yılından beri yoğun bir şekilde devam ediyor. *Alan Yönetim Planı* ve adaylık dosyamızı Kültür ve Turizm Bakanlığı'na 2022'de teslim ettik. 2020'de geçici listeye alınan alanın, 2023'te kalıcı olarak UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmesi için Bakanlığın değerlendirmesi yönünde çalışmalarımızı sürdürüyoruz. *Alan Yönetim Planı* çerçevesinde paydaşlarımız olan İzmir Valiliği, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İzBB, Konak Belediyesi, Bornova Belediyesi, Bayraklı Belediyesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, odalarımız ve diğer tüm paydaşlarımızla plan kriterleri içerisinde alanın korunmasına, iyileştirilmesine, gelecek nesillere aktarılmasına yönelik yoğun bir çalışma yürütmekteyiz. Bu çalışmalar alanın, Yeşilova'dan 8500 yıllık bir tarihle başlayıp bugüne kadar gelen tarihi dokusuyla, kültürüyle, mimarisiyle, birçok tarihi yapısıyla, on bine yakın esnafı, günlük birkaç yüz binlik kullanıcısıyla korunmasına yöneliktir. Bu alanda olası risklerin önlenmesi, iklim değişikliği riski, deprem riskinin yönetilmesi, alanın daha az tahrip olması, yönetim planında belirtildiği gibi korunması üzerinde konuşacağız. Katıldığınız için çok teşekkür ediyorum. İyi bir söyleşi diliyorum.

Bilge Nur Bektaş (İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanlığı)

İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanlığı olarak 18 Nisan tarihini önemsiyoruz. Geçen yıl da bir etkinlik düzenlemiştik. Bu etkinliklerin temasını, uluslararası düzeyde tartışılan konular üzerine belirliyoruz. Bu yılın teması "miras ve değişim", daha çok iklim değişikliğine vurgu yapan bir içeriğe sahip. Geçen yıl pandemi nedeniyle çevrimiçi yapmak zorunda kalmıştık. Ama bu yıl, bu güzel mekânda yani Sanathan'e'de, çok katılımlı bir etkinlik yapma şansını yakalamış olduk. Etkinliğimizi yerel yönetim birimleriyle yapmak istedik. Çünkü yerel yönetimlerin doğrudan iklim değişikliği çalışan ekipleri var. Bunun çok kıymetli olduğunun farkındayız. Umuyoruz ki iklim değişikliğine dikkat çeken çalışmalar önümüzdeki yıllarda da gelişerek artacak.

Program akışımızda önce, "İzmir Tarihi Liman Kenti ve Risk Yönetimi" başlıklı sunumum olacak. Ardından İzBB İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Dairesi Başkanlığı'ndan Ahmet Toker Bey "*İklim, Kültür ve İnsan*" başlıklı sunumunu yapacak. Son olarak Konak Belediyesi İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü'nden Gizem Toyğun Koçsoy Hanım, "*İklim Krizinin Kültürel Miras Üzerindeki Etkisi*" başlıklı sunumunu yapacak.

Öncelikle *İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Yönetim Planı*'nda yer alan risk yönetimi perspektifini kısaca aktaracağım. Alan yönetim planımız, geçtiğimiz yıl 29 Haziran tarihinde onaylandı; Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü web sitesinden erişilebilir.¹ Bu plan birçok kurum ve kuruluşun birlikte çalışmasıyla hazırlandı. İzmir Valiliği, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İzBB, Konak Belediyesi, İzmir Kalkınma Ajansı, Tarihi Kemeraltı İnşaat Yatırım Ticaret A.Ş.,

Bornova Belediyesi, Bayraklı Belediyesi, Smyrna Antik Kenti, Eski Smyrna ve Yeşilova Höyükleri Kazı Başkanlıkları, birçok meslek odası, sivil toplum kuruluşları ve sivil toplumun katkısıyla ortaya çıktı.

Yaklaşık bir yıldır yürürlükte olan planımızın uygulama süreci devam etmekte. Alan Başkanlığı olarak planın izlenmesini, ilgili kurumlarla bir araya gelerek takip edilmesi görevini sürdürüyoruz. Alan yönetiminin sunduğu vizyon, bu alanın korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak. Bunu yaparken de alanın değerlerini bütüncül bir şekilde korumayı sağlamak. Planın altı amacı var. Bunların beşincisi doğrudan İzmir Tarihi Liman Kenti'nin risk yönetimini etkinleştirmeyi amaçlıyor.

Burada dikkat çekilen hususlardan biri, Tarihi Liman Kenti'nin birçok sit alanını, tescilli parselleri, kültür varlıklarını içeren, korunan bir alan olması. *Yönetim Planı*, alanda bütüncül bir risk yönetim planı yaklaşımı benimsenmesini hedefliyor. Alan Başkanlığı olarak katılım sağladığımız Valilik İcra Kurulu toplantıları, düzenlediğimiz İzmir Tarihi Liman Kenti Eşgüdüm ve Denetleme Kurulu toplantısı gibi alanda sorumluluk üstelenen kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirilen toplantılarda da kültürel miras alanımızda risk yönetimi çalışmasının yapılması gerektiğinde hemfikir olduk. Umuyoruz ki yakın dönemde bu çalışmalara ivme kazandırabileceğiz.

Planda ayrıca, mirasın fiziksel dirençliliğinin belirlenmesi, korunan ve ziyarete açık arkeolojik alanlarda taşıma kapasitesinin belirlenmesi, toplanma alanlarının artırılması, tahliye metodlarının belirlenmesi, bu doğrultuda ekolojik ve çevre dostu altyapı uygulamalarıyla sera gazı emisyonunun azaltılması gibi eylemler yer alıyor. Alan Başkanlığı olarak vurguladığımız hususlardan biri de alanda detaylı bir envanter çalışması yapılmasının önemi. Kemeraltı, Basmane, Kadifekale ve çevresinde yer alan yapıların mevcut durumunun, yapının olası risklerinin tespit edilerek, yapılan değişiklikleri detaylı biçimde ve sistematik olarak incelemek ve izlemek gerekiyor. Bu konuda İzBB bir çalışma yürütmeyi planlıyor. Yine yeşil altyapı sistemlerinde takip ettiğimiz önemli bir gelişme var. Bornova'da yer alan, İzmir Tarihi Liman Kenti'nin neolitik dönem yerleşimlerinden Yeşilova, Yassitepe ve İpeklikuyu höyükleri arasında bağlantı sağlayan bir yeşil altyapı projesi gündemde. Projeye bu alanları ilişkilendiren bisiklet ve yaya yolu ulaşımına elveren bir sistemin oluşturulması hedefleniyor.

Alanın çok katmanlı dokusu ve yaşayan bir alan olmasından da kaynaklı kompleks yapısı hem alan hem yapı hem de müzede sergilenen eserler düşünüldüğünde, obje bazlı bütüncül bir çalışmanın yürütülmesi gerekliliği ortaya koyuyor. En son yaşadığımız 6 Şubat depremlerinde de kültür varlıklarının ciddi risk altında olduklarını gördük. İzmir için de bu durum geçerli. Umuyoruz ki bu çalışma başlatılabilecek.

Alan yönetim planımızda belirtilen bir diğer konu toplumsal riskler. Bugünkü oturumumuzda yer vermedik ama umuyoruz ki gelecek oturumlarımızda ele alacağız. Toplumsal risklere karşı farkındalık yaratma ve bilinç geliştirme etkinliklerinin artmasını hedefliyoruz. Alanda birçok toplumdaki insanların bir arada yaşadığını, aynı mekânları kullandığını biliyoruz. Sosyal içerme odaklı politikalara yer vererek, alandaki yoksulluğu azaltma, alanın miras değerlerine uygun bir şekilde yerel halkın sürece dahil olması, istihdam olanakları yaratılarak güçlendirilmesi yönünde eylemler var. Bu konuda da Koruma Uygulama ve Denetim Büroları, Meslek Fabrikası gibi ilgili kurum ve kuruluşlarla görüşmelerimiz devam edecek.

Ahmet Toker (İzBB İklim Değişikliği ve Temiz Enerji Şube Müdürü)

İzBB olarak 2020-2024 Stratejik Planı'nı yaparken Birleşmiş Milletler'in sürdürülebilir kalkınma amaçlarını esas aldık. Bu amaçlar doğrultusunda kentin geleceğine dair de önemli eylem planları geliştirdik. Planlarımızdan biri *Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı*, diğeri *Yeşil Şehir Eylem Planı*. Bunların bir harmonisi olarak *İzmir'in Doğa ile Uyumlu Yaşam Stratejisi*'ni ortaya çıkardık. Bu eylem planları ile aslında kamu kaynaklarını doğru bir şekilde kentin geleceği için, kentin tüm unsurlarıyla yaşaması için, kenti oluşturan her canlının özgürce yaşayabilmesi için bir ahenk oluşturmaya çalıştık. Bu alanda da özellikle ilk kez yapılan *Yeşil Şehir Eylem Planı* ile İzBB Türkiye'ye örnek olmuştur.

Belediyecilikten biraz bahsetmek gerekirse, bir çukurun kapatılmasından toplu taşıma hizmetlerine, yaşamın özüne döndürecek doğaya dönük uygulamalar gibi aslında ucu bucağı olmayan bir hizmet bütünü.

"Sadece müteahhitlik hizmeti, inşaa faaliyetleri ile sınırlı kaldığında kısırlaşan bir alandır belediyecilik. Yüksek mühendislik bilgisi ve kamu kaynağı ile bir değer inşa edip bu yaratılan değeri kamu yararına olacak şekilde erişilebilir ve herkesin ortak paydası olarak kentin eserlerini sunan bir yapıdır belediyecilik."

İklimle alakalı olarak biraz başka bir perspektiften bakmak istiyorum. İnsan doğasının en temel noktasında yaşamak dürtüsünün olduğuna inanıyorum. Günümüzde de çok ciddi bir şekilde yüz yüze olduğumuz, hastalığa benzettiğimiz iklim krizi konusu var. Basitçe anlatmak gerekirse, vücudumuzun ısı bir derece arttığında sağlıklı bireyler olarak hayatımıza devam edemiyoruz. Temel olarak dünyanın aslında rezervde tuttuğu iki derece var. İki dereceden sonra hiçbirimizin hayatı bugünkü gibi olamayacak. Hepimizin dahil olduğu, yarattığı bu süreç korkunç bir yıkıma doğru gidiyor. Ama bu bir karamsarlık vesilesi olmamalı ve olağan akışı döndürmeye çabalamalıyız.

Başka açıdan bakmak istiyorum. Yakın zamanda bir bebeğimiz oldu. Eşimle bu sürece dair hazırlığımızda bir kavrama rastladım: metabolik kapasite. Bir canlının metabolik olarak maksimum bir hayatı yaratma kapasitesi var. Dünyamızın da metabolik kapasitesi var. Yerkürenin taşıyabileceği bir üretim ve yaşam kapasitesi var. Sürdürülebilirlik kavramının vahşi kazanma sürecinde ne kadar sürdürülebilir olduğu da sorgulanmalı. Geri dönüşüm konusuna da biraz daha yoğunlaşmak lazım. Geri dönüşüm ibareli pet şişeler hayatımızın her yerindedir hatta o kadar ki yapılan araştırmalarda anne sütünde dahi mikroplastik bulunabiliyor! Sürdürülebilirlik benim nazarımda bir anı ile çiçeğin ilişkisidir. Geri dönüşüm ise bir zeytin ağacının altında beslenen karatavuktur.

"Kurda, kuşa, aşa' sözünün içinde saklıdır sürdürülebilirlik, geri dönüşüm ve eşitlik."

Hayatlarımızı hırslarımıza ve tüketime amade etmeye devam edeceksek eğer yarını kime, hangi canlıya hayal edeceğimize karar vereceğiz. Ta ki onlara biçtiğimiz son bizim kapımızı çalınca dek.

Doğayı takip etmeyi ve belgeselleri çok severim. Bir aslan belgeselinde, hepimiz yaşamışızdır o anı, herkes ceylanların tarafındadır. Aslanları tutan pek olmaz. Aslan atağına karşı, ceylanın ilkin bir bakışı vardır, kitlenip bir odaklanma süresi. Sonra ya o donakalma devam eder ve kabullenir ya da ters istikamette bir kaçış planı yapar. Bu durumun aslında psikolojide bir yeri varmış: "kaç veya savaş". Ben iklim krizine de buradan bakıyorum. Her yaz başlangıcında, baraj seviyelerinde doluluk oranları kritik seviyeye inmiştir, evlerinizdeki tüketimi düşürün gibi

tasarrufu bireye indirgeyen tedbirleri duyarız. Bu tür tedbirlerin yeterli veya yetersiz olduğunu söylemem mümkün değil. Çünkü iklim krizi tüm insanlığın tercihleri ve insanlık icadı yapıların fonksiyonlarının sonucu. Felaket vaat eden günlerimizin sorumluluğunda, tercihlerimizi nasıl değiştirmeliyiz konusunda irademizi ortaya koymalıyız. Çünkü bu gidiş devam ederse, iklim projeksiyonuna göre 2050 yılında memelilerin %35'i artık olmayacak, botanik canlıların %60'ı yok olacak. O halde bu hayati yaşamaya hazır mıyız, bu hayati yaşamayı kabul ediyor muyuz diye sormamız gerekli. Ben kabul etmeyen tarafta olarak hayatımızda bazı şeylerin değişmesi gerektiğini düşünüyorum. Küçük çabalar önemli olsa da daha büyük ölçekte çaba sarf etmek önemli. Pandemiye bunu yaşadık. Herkesin evlerde olduğu zamanlarda, dillere pelesenk olan bir ifade geliştirdi pandemi: insanlar iki gün dışarı çıkmadı, doğa kendine geldi. Demek ki bizler doğayı kendinden kopartıyoruz. Kendi hayatımıza, gelecek kuşakların hayatlarına sahip çıkmalıyız.

Birlikte hareket etme kabiliyetimize yeniden kavuşabilmemiz için kooperatifçilik anlayışı çok değerli. İzBB olarak kooperatifleşmeye muazzam önem veriyoruz. Daha önce kooperatifleşme olmayan alanlarda kooperatifçiliği teşvik ediyoruz. Ulaşım alanında mesela İZTAŞİT ile birlikte daha çok karbon salan, eski, hantal toplu ulaşım araçlarını yenileyerek yeni araçlarla, daha konforlu hizmetle, standartların ve kuralların daha hâkim olduğu bir ekosistemi yaratarak bireysel araçlarla ulaşım yerine toplu ulaşımı cazip hale getirmeye çalışıyoruz. İzmir tarihinin en büyük yatırımı olan ve aslında daha az karbon manasına gelen olan raylı sistemleri yaygınlaştırıyoruz. Vahşi sulama yöntemiyle yapılan tarım, yaklaşık %70'i içilebilir, kullanılabilir suyun tarımsal sulamada kullanılmasına neden oluyor. Mera İzmir projesiyle hayvancılıkta yem olarak kullanılan mısır gibi çok su tüketen ürün deseni yerine daha kurakçıl, sulama gerektirmeyen ürün desenine geçiş ve çok daha önemlisi meraların yaşaması için büyük bir irade buna bağlı olarak güçlü bir teşvik sistemi ortaya koymaktadır.

Bu kentin kadim geçmişinde de olduğu gibi eski şehirlerin, "polis"lerin en belirgin özelliği dış çeperini tamamen saran surlarıdır. Bu sur yapıları, içerdeki vatandaşları düşmanlardan koruyan savunma aracıydı. Eskinin şehri insanları düşmanlardan korur bir yapıdaydı. Şimdi kurmuş olduğumuz şehirler ise adeta insanı doğadan koparan, orman ile beton kanserler şeklinde ayrılmış, renksiz bir kimlik haline dönüşüyor şehirler. Günümüzün kentleri doğayla kavgalı, ormanı kentin peyzajı olarak gören, ağacı ve tüm türleri bir nesne haline getiren bir anlayışla şekilleniyor. Bu durum farkında olmadığımız bir dayatmanın sonucu. Geçmiş dönem yapıları, mesela içerisinde olduğumuz mekânın kapı ve duvar bezmeleri, malzeme seçimi, ahşap gıcırtsı, güzel bir avluya açılan balkonuyla insana merhaba diyen bir nitelikte.

"Yapının bir şahsiyeti, söyleyecek sözü var adeta."

Şehirlerimiz için kamu idarelerinin, bizi yaşatacak mekânlar üretmesi yönünde zorlayıcı olması gerektiğini düşünüyorum. Şehirleşmede doğanın anayasasını benimsemek yerel ve merkezi yönetimlerin en birincil ödevi olmalı. Bunun için de temiz enerji ve temiz üretim, kentin hayatını doğa esaslı çözüm yöntemleri ile idame ettiren, tüm canlıların birbirine nüfuz etmesine elverişli, doğanın döngüsellliği üzerine kurulu bir kent ile iklim krizinden kurtulabileceğimizi düşünüyorum.

Doğayla kavgaya ettiğimizde aslında geleceğimizi yok ediyoruz. Geleceğimizi tüketerek türümüzün varlığını sona erdiriyoruz. Bizi biz yapan ve bizi bize anlatan şeylerden vazgeçiyoruz. Ben iklim değişikliğine tam olarak buradan bakıyorum. İklim bence doğanın habercisi bir nefes. İklim ve doğa insanın kültürünü oluşturur. Yarattığı bu kültür ile de insan kendine bir misyon

biçiyor hayatında. Bizler bu yolda umarım aydınlanan ve geleceği de aydınlatan insanlar olarak, gelecek ve doğa adına güzel şeyler yapacağız. Her yıl 3,5 milyon insan temiz su kaynağına ulaşamadığı için hayatını kaybediyor. Her 5 saniyede iki kişi açlıktan ölüyor. İklim krizi projeksiyonuna göre bu gidişat devam ederse medeniyet ve bereket beşiği Akdeniz'in %16'sı kurak bir yer olacak. İklim krizinin yaratacağı çöller bizim suçumuzdur.

“Ya neyi değiştireceğimize karar vereceğiz ya da en sonunda bize gelene kadar yaşamdan vazgeçe vazgeçe devam edeceğiz.”

Gizem Toyğun Koçsoy (Konak Belediyesi İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü)

Müdürlükte çevre mühendisi olarak beş yıldır çalışıyorum. Aynı zamanda enerji yöneticisi olarak görev yapıyorum. Bugün iklim krizinin kültürel miras üzerine etkisinden bahsedeceğim ama öncelikle temel kavramlardan başlamak istiyorum. Öncelikle iklimi anlatmak istiyorum. Diyelim ki bir gün uyandık, perdeleri açmadan bile dışarıdaki havanın aşağı yukarı nasıl olabileceğini tahmin edebiliriz. Havanın yazın sıcak ve güneşli olabileceğini, kışın ise bulutlu ve soğuk olabileceğini tahmin ederiz. Ortalamalara dayandırarak hazırladığımız bu beklentiye *iklim* diyoruz. Perdeyi açtık ve şimdi gerçeği görüyoruz, gördüğümüz bu gerçeğe de *hava durumu* diyoruz. Yani aslında hava durumunun bir günden diğer güne değişmesi ne kadar doğalsa iklimin günden güne değişmemesi de o kadar doğaldır. Bir bölgede hangi iklim koşullarının görüleceği, o bölgenin ekvator dan ve denizlerden uzaklığına bağlıdır. Ekvator dan ne kadar uzaklaşırsanız hava o kadar soğur. Denizlerden de ne kadar uzaklaşırsanız yağışlar da o kadar azalacaktır.

İklim değişikliğine gelecek olursak, öncelikle bu, dünya tarihinde ilk iklim değişikliği değil. İklim daha önce de değişti. Ancak şu anda yaşadığımız boyutta değişiklikler en azından son 25 milyon yıldır görülmedi. Daha önce yaşanan değişiklikler şu an içinde yaşadığımız gibi 100-150 yıl değil binlerce yıl içerisinde gerçekleşiyordu. Bu değişiklikler yüz binlerce yıl içerisinde olduğu için de doğanın ve canlıların buna adaptasyon sağlayabilmesi için zamanları vardı. Günümüzde yaşanan değişikliklerin ise iki önemli unsuru var. Birincisi daha önce görülmemiş bir hızda meydana gelmesi. İkincisi ise buna doğanın değil bizlerin, yani insanların sebep oluşu. Bizler nasıl sebebiyet veriyoruz? Kömür, petrol, doğalgaz kullanıyoruz. Karbondioksit salınımlarımızı artırıyoruz. Dolayısıyla iklimi değiştiren bizleriz aslında. Yaz veya kış fark etmeksizin dört mevsimde de sıcaklıklar artıyorsa, yağmurlar uzun süreler yağmıyorsa, sonrasında aşırı yağışlar, fırtınalar gerçekleşiyorsa, bunun nedeni iklim değişikliğidir diyoruz. İklim değişikliğine sebebiyet veren, dünyayı ısıtan temel şey sera gazı etkisidir. Peki, sera gazı etkisi nedir?

Güneşin yaymış olduğu kızılötesi ışınlar dünyamıza ulaşıyor, bir kısmı toprağı ve denizleri ısıtıyor, bir kısmı ise yeryüzüne çarpıp yansıyor uzaya geri dönmeye çalışıyor fakat tamamı dönüyor. Çünkü atmosferde bulunan sera gazları bu ışınları soğurarak atmosferde kalmalarına sebep oluyor ve atmosferi ısıtıyorlar. Dolayısıyla dünyanın ortalama sıcaklığında artış gözlemliyoruz. Sera etkisi aslında doğal bir süreç ve bunların hepsi çok normal. Bizim sıkıntımız artırılmış sera etkisi. Yani fosil yakıt kullanımı nedeniyle artırdığımız sera gazları. Bu sera gazları başlıca karbondioksit olmak üzere, metan, azot oksitler diye devam ediyor.

İnsanlığın ortaya çıkmasından uzun zaman önce dünyanın ortalama sıcaklığıyla karbondioksit yoğunluğu birbirine neredeyse denkti. Fakat Sanayi Devrimi'nden sonra bu durum değişti. Atmosferdeki 350 ppm'lik karbondioksit yoğunluğunu, ki buna birinci eşik yani tehlikeli seviye diyoruz, ilk olarak 1988'de aştık. Bugün atmosferdeki karbondioksit yoğunluğu 422,35 ppm.

Yani ikinci eşliğimiz olan 450 ppm'lik tehlikeli bölgeye çok yaklaştık. Bunun da etkilerini hızla görmekteyiz. Orman yangınları, sıcaklık artışı, kuraklık, susuzluk, buzulların erimesi, yani bununla birlikte birçok etki daha sayabiliriz maalesef. Bir yandan küresel ölçekteki iklim krizi bir yandan savaş kaynaklı enerji sorunları bir araya geldiğinde sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıktı. Bilim insanları bu konuda araştırmalar yapıyor. Bununla birlikte dirençli kentlerden bahsediyoruz artık.

Peki, gelecekte bizi sıcaklık olarak ne bekliyor? Yaklaşık 10 bin yıl önce Holosen çağında bu sıcaklık dengelenmişti. Holosen çağı, sıcaklığın -1 ile +1 arasında değiştiği ılık bir dönemdi. Bu dönemde denizlerimiz meydana geldi, güvenilir havaya kavuştuk, farklı tahıllar dünyanın farklı yerlerinde aynı anda ekilmeye başlandı. Holosen çağında aslında “medeniyet” başladı ve Antroposen çağıyla (İnsan Çağı) biz bu çağı da geride bırakmış olduk. Şu an dünyanın ortalama sıcaklığını son 200 yıl içerisinde 1,5 derece daha artırdık. Bundan da en çok kutuplar etkileniyor.

İlçemiz Konak için en büyük iklim riski, fırtına dolayısıyla denizlerin yükselmesi. Yakın bir zamanda güzel Kordon sular altında kalacak. Çok zamanın kalmadığını söylüyor bilim insanları. Peki, kültürel miras üzerindeki etkileri ne olabilir iklim krizinin? Aşırı hava olayları, sağanak yağışlar, sert rüzgârlar, seller, iklim değişikliğine bağlı diğer tüm ani olaylar kültürel ve doğal mirasları olumsuz etkiliyor. Aşınmaya, kararmalara, tahribata neden oluyor.

“Dünya mirasının korunması hem insanlığın geçmişiyle kurduğu bağ, manevi değerler ve ekonomik değerler bakımından önemli hem de varlığın korunarak gelecek nesillere aktarılması bakımından şimdiki nesillerin gelecek nesillere bir borcudur.”

Peki, bu kültürel miras iklimden nasıl etkileniyor? Araştırmalar, pH değerlerinin değişmesi ile kültür varlıklarının üzerinin aşınması, sel baskınları nedeniyle özelliklerini yitirmesi, organik maddelerin istilacı türlerin saldırısına maruz kalması, malzemelerin kararması, ani donma ve çözünme nedeniyle hasar görmesi, rüzgârla taşınan sularla yapıların bozulması, iç mekândaki kültür varlıklarının neme bağlı restore edilemeyecek kadar zarar görmesi gibi durumları gözler önüne sermektedir.

İklim krizinin ele alınmasında kültürel miras iki yönlü değerlendirilmektedir. Birincisi *mitigasyon*, biz buna “azaltım” eylemleri diyoruz. İkincisi ise *adaptasyon*, buna da “uyum” eylemleri diyoruz. Mitigasyon, iklim değişikliğinin nedeniyle ilgilenirken, adaptasyon sonuçlarıyla ilgileniyor. Kent tasarım ölçeğinde adaptasyonu ele alacak olursak, bu alan için en büyük etkisi deniz seviyelerindeki yükselme. Deniz seviyesinin yükselmesi kıyı alanlar üzerinde hem makro hem mikro ölçeklerde etki göstermekte. İzmir, Akdeniz havzasında Ege Denizi'ne kıyısı olan bir kent. Okyanus kıyısındaki coğrafi açıdan daha riskli kentlere nazaran İzmir daha avantajlı. Mesela Konak ilçesi İç Körfez'de yer alıyor ama avantajlı olmasına karşın iklim değişikliği etkilerinden kentsel ısı adası, yoğun yağışlara bağlı deniz seviyesi yükselmesi ve taşkınlar kentimizde sıkça yaşanıyor maalesef.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin 2013'te yayımlanmış olduğu raporda 2081-2100 yılları arasında deniz seviyesinin 0,26-0,82 m yükseleceği öngörülmüş. Bazı bilim insanları bunun 1 metrenin üzerine çıkacağını söylüyor. Dolayısıyla şunu hatırlatmak istiyorum, Konak Meydanı'nın rakımı 0,3 ila 4 m arasında. Gündoğdu Meydanı'nın rakımı ise 0,5 ila 2 m arasında. Bu alanların çoğunluğunun sular altında kalacağı anlamına geliyor. Dolayısıyla kentsel alanların ve yapı çevrelerin, deniz seviyelerinde oluşabilecek yükselmelere ve taşkınlarla karşı adaptasyonlarının sağlanabilmesi çok önemli artık.

İkinci krizimiz ise kentsel ısı adası etkisi. Yapılaşmış alanlar, güneş enerjisini bitkiyle örtülü alanlara kıyasla daha çok emiyor ve sonrasında yansıtıyor. Buna ‐ısı adası etkisi‐ deniyor. Su geçirmez, gölgesiz yüzeylerin sıcak yaz aylarında 88°C'ye kadar ısısının arttığını gözlemledik. Normal nemli toprağın sıcaklık derecesi 18°C. Buradan kıyaslayacak olursak, insan kaynaklı ısınma, hava kirliliği, rüzgârın azlığı gibi konular da ısı adası etkisini artıran kaynaklar. Peki, ısı adası etkisini azaltmak için neler yapabiliriz? Çatıların yansıtıcı malzemeyle kaplanması, yer döşemelerinde ısınma etkisini azaltacak malzeme kullanımı, bitki örtüsü önlemleri gibi tedbirler alabiliriz.

Konak ilçesinden bahsetmek gerekirse sit, koruma alanları ve tescilli yapılardan oluşan önemli bir kültürel miras alanı. Smyrna Antik Kenti'nin bileşenleri olan Pagos yani Kadifekale, Smyrna Agorası, Smyrna Tiyatrosu arkeolojik sit alanı; Kemeraltı bölgesi kentsel sit alanı; Alsancak Kordon tarihi sit alanıdır. Kültürpark ise 2. derece doğal ve tarihi sit alanı olarak koruma altında. İlçemizin rakımı ortalama 8 m; bu değer 270 m'ye kadar çıkabiliyor. İç Körfez kıyımızın uzunluğu 15 m. Kıyı ilçesi olduğumuz için deniz seviyesinin yükselmesinden çok etkileneceğiz. Bu nedenle Gündoğdu Meydanı, Konak İskele ve kentsel kıyı alanlarının kesinlikle incelenmesi gerekmekte.

İzmir'in kültürel ve tarihi geçmişinden günümüze kadar gelen Gündoğdu Meydanı, kentin rekreatif kıyı kullanımının en fazla yoğunlaştığı yerlerden biri. Rakımı 0,5 ila 2 m arasında. Kıyı ve yapı adaları arasındaki mesafe 70 m; kıyı şeridi uzunluğu 5,4 m; kıyı açık alan mesafesi 70 m. Nüfus verilerine bakıldığında da en fazla nüfusa Kültür Mahallesi sahip. Deniz seviyesi yükselmesinden kaynaklı sular altında kalmasını önlemek için neler yapabiliriz? Açık alan kullanımları açısından zenginlik ve çeşitlilik yaratacak yeşil, tematik koridorlar yapabiliriz. Peyzajı destekleyecek su bulvarları yapabiliriz. Teraslı oturma birimleri yapabiliriz. Biraz alternatif kamusal olacak ama yüzen sistemler yapabiliriz.

Konak Meydanı ise Alsancak'tan daha az riskli denilebilir. Biraz daha yüksekte yer alıyor ancak yine de riskli. Özellikle Saat Kulesi gibi çok önemli tarihi değerlerimiz var. İzmir geçmişten günümüze kadar kent kimliğini yansıtan hem kentli hem de kente gelen turistler için bir merkez konumunda. İdari kamu yapıları, Tarihi Kemeraltı Çarşısı, Antik Agorası'yla önemli bir yer. Fazla yağmur suyunun meydana toplanmasının önlenerek ve fırtına kabarması ile deniz seviyesi yükselmesinin önüne geçilerek Saat Kulesi ve Konak Camii gibi kültürel miras öğelerinin korunmasına yönelik stratejiler belirlenmeli. Ayrıca meydana hem zemin kaplamaları hem de yapılarda malzeme değişikliği ele alınmalı. Yapılara yeşil çatı sistemlerinin entegrasyonu yapısal stratejilerden biri olmalı. Rekreatif amaçlı olarak kademelendirilen topoğrafya bahçesi kıyı için olası bir zamanda bir set görevi üstlenecektir. İzmir kıyı bandı boyunca bu tür düzenlemelerin olması taşkın riskine karşı avantaj sağlayabilir. Dolayısıyla bu tür uygulamaların kıyı bandı boyunca devam ettirilerek altyapıyla desteklenmesi gerekmekte. Konak Belediyesi olarak yürüttüğümüz çalışmalar neler? Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı (SECAP) hazırlıyoruz ve 2023 yılı sonuna kadar tamamlamayı hedefliyoruz. Bu etkinliğe katılmamız, bu konulara değinmemiz bizim için de çok iyi oldu. Bu sayede planımızda kültürel mirasa daha çok yer vereceğiz.

Son olarak iklim krizi ile ilgili şunları da belirtmek istiyorum. İklim krizi bugüne kadar alışlagelmiş düzenimizi yerle bir etmeye başladı. Medeniyet tarihinde çok fazla görülmemiş doğa olayları bize yeni bir dünyada yaşamaya başladığımızın sinyallerini gösteriyor. Bu değişikliklerin temelinde bizi bu yaşam düzenine getiren teknolojik alışkanlıklarımız bulunuyor. Dolayısıyla doğayı ve atmosferi tahrip eden alışkanlıklarımızdan eğer vazgeçersek iklimin hiç değişmemiş olduğu günlere geri dönmese de en azından çok daha fazla değişmesini engelleyebiliriz.

“Kültürel miras yalnızca geçmişimizi korumakla ilgili değildir, geleceğimizi şekillendirmekle de ilgilidir.”

Etkinlik kapsamında yapılan söyleşiden.

Soldan sağa konuşmacılar; Gizem Toyğun Koçsoy, Ahmet Toker, Bilge Nur Bektaş ve Abdülaziz Ediz.

Soru-Katkı

Bazı azaltım uyma eylemlerinden bahsettiniz. Bunun bir önceki aşaması var aslında buradaki tüm miras öğelerinin belgelenmesine yönelik. Miras değerlerini bilmeden uyumunu ve azaltımını da sağlayamayız aslında bu etkilere karşı. Bu anlamda Konak Belediyesi ya da İzBB'nin yaptığı herhangi bir çalışma var mı?

Soru-Katkı

Depremi kültürel miras üzerine etkileri konusunda nasıl çalışmalar yapıyor? İzmir Tarihi Liman Kenti'nin korunmasında depreme karşı nasıl bir önlem alınıyor?

Bilge Nur Bektaş

En son sorulan soruya yanıt vermek istiyorum. İzmir Tarihi Liman Kenti'nin kültürel mirasının bütüncül olarak korunması özelinde bir risk yönetim planı çalışması yapılması gerekiyor. Bu çalışmanın gerekliliğinden *Alan Yönetim Planı*'nda da bahsedildi. Risk yönetimi konusu alanın birçok paydaşla görüşüldü. Her ay düzenlenen Valilik İcra Kurulu toplantılarında da İzmir Tarihi Liman Kenti özelinde bir risk yönetim planı çalışması yapılması hususu değerlendirilmektedir. Henüz bu çalışmaya başlanmadı, ancak önümüzdeki aylarda başlanması planlanıyor. Alan Başkanlığı olarak süreci takip ediyoruz.

Ahmet Toker

Birinci soru için, eylem planları kültür varlıklarını koruyor mu? Temel olarak SECAP'ta kültür varlıkları korunması ile alakalı doğrudan bir başlık bulunmuyor. Ancak belediye olarak yaptığımız çalışmalar bu konuyla ilişkili. İzmir ilinde 12 kazı başkanlığına nakdi olarak yardım yapıyor. Kazı ve koruma çalışmalarının devam etmesi, bilimsel araştırmaların sürmesi hedefleniyor. Kent içerisinde “İzMiras Rotaları” adıyla dört farklı lokasyonda, farklı konseptlerle düzenlenmiş tarih rotaları tasarlandı. Biri Bostanlı ve Yamanlar arası “Kuzey Rotası”, biri Kültürpark, Kemeraltı, Kadifekale ve Kaynaklar Köyü “Güney Rotası” ve bir diğeri Bayraklı, Bornova ve Yeşilova Höyüğü “Doğu Rotası” (1 günde 8500 yıl). Bu rotaların turizm destinasyonunda açılması bir kaldıraç görevi de görüyor, alandaki yapıların bakım ve onarım çalışmalarının gerçekleştirilmesine de katkı sunuyor.

Deprem konusunda İzBB yapı envanterini çıkarmaya yönelik çalışmalar yapıyor. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) ile yapılan protokoller kapsamında talep eden her vatandaşımızın binası yerinde inceleniyor. İzBB işbirliği Egeşehir Yapı Planlama Müşavirlik ve Teknoloji A.Ş. tarafından deprem performans analizleri yapılıyor. Böylelikle her bir binanın deprem karnesi çıkacak. Ayrıca, İzmir'in mikro bölgeleme çalışmasıyla fay haritası oluşturuluyor. Üniversitelerimizle bu kapsamda protokolümüz söz konusu. İzmir'in sokak bazlı fay hatlarının nereden geçtiği, hangi şiddette deprem üretebileceği öngörülerek bir algoritma oluşturuluyor. Bunun sonucunda imar planına fay hatlarının işlenmesi sağlanıyor. Yani hangi alanda yapılaşma olacağı ve olmayacağı karara bağlanıyor.

Başkanlığımızın kurulması da başkanımızın vizyonu doğrultusunda gerçekleşti. İzmir doğa envanterini çıkarıyoruz. Bunu da imar planına işliyoruz. Bahsetmiş olduğum bu birimlerin kentimizin sorunlarını çözmek için özel olarak kurulmuş olması önemli.

Kemal Kılıç (İzBB İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Dairesi Başkanı)

Söylediğimiz fay hatlarının ortaya konmasından sonra, simülasyonu yapıldıktan sonra o kültürel alanlara yönelik ikincil bir çalışma yapılacaktır. Ahmet Bey'in detaylı olarak anlattığı alanlar konut bölgeleri ve öncelikli olarak Konak, Bayraklı, Bornova ilçelerindeki fay hatlarının ortaya konmasına yönelik. Bunlar ortaya konduktan sonra ikincil aşamada bu bölgedeki etkilenecek kültürel miras alanları için bir çalışma yürütülecek.

Gizem Toyğun Koçsoy

SECAP çalışmasına 14 Kasım 2022 tarihinde başladık. Şu an kurumsal envanteri çıkartmaya çalışıyoruz, henüz kentsel ölçek üzerine çalışmamızı başlatmadık. Bu yılın sonunda çalışmamızı tamamlamayı hedefliyoruz. Kültürel mirasa yer vermeyi planlamıştık ancak çalışmayı ilerlettikçe öngördüğümüzden de önemli olduğunu fark ettik. Kültür mirasımızın, Saat Kulesi gibi simgesel yapılarımızın korunması için belediye olarak önlem almak zorundayız. İzBB ile de ilerleyen süreçlerde birlikte çalışmalar yürütebiliriz, kültürel miras özelinde çeşitli ortaklıklarımız olabilir.

Bilge Nur Bektaş

Ben de aklıma gelen bir soruyu yönelteyim Gizem Hanım'a. İzmir Tarihi Liman Kenti diyoruz ama aslında bu alanın bir dolgu alanı olduğunu biliyoruz. Bornova Ovası'nda oluşturulan bir dolgu alanı burası. Riskli bir zeminde yer alıyor. Bir taraftan da limanın etkisini biz tüm alanda hissettiğimizi görebiliyoruz. Burası gerçekten denizle bütünleşik bir şehir.

"Bahsettiğiniz örnek çok çarpıcı, su seviyesinin yükselmesi, sıcaklığın artması, binlerce yılda oluşan kentin yok olmasına sebep olan, bizim aidiyet kurduğumuz mekânların geri döndürülemez biçimde kaybetmemiz anlamına da geliyor. Bu yüzden kültürel mirasta risk yönetimi çok hassas, özellikle çalışılması gerek bir konu."

İzmir Tarihi Liman Kenti alan sınırları içerisine İzmir Körfezi'nin bir kısmı da giriyor. Denizden bağımsız bir İzmir düşünmüyoruz. Denizdeki kirlilik sorunları da önemli; geçen yıllarda İstanbul'da örneğin müsailaj sorunu gördük. Bunun İzmir'de olması riski de gündeme geldi. İzBB'nin su baskınları ve buna karşı alınan altyapı önlemlerinin yürütülüyor olması çok önemli. Bir taraftan altyapı çalışmaları yürütülüyor, diğer taraftan deniz kirliliği riski devam ediyor. Ofisimizin Basmane'de olmasından dolayı Konak Belediyesi çalışmalarını da doğrudan görebiliyoruz. Gerek çöp toplama olsun gerek gündelik hayatta ortaya çıkan problemlere kısa vadede çözüm

üretim konusunda olsun, kirliliği önlemeye yönelik önemli çalışmalar yürütülüyor. Kirlilik konusunu iklim değişikliği ile de bağlayarak belediyenin bu yönde başka ne tür çalışmaları olabilir? Atık yönetimi, ayrıştırma, deniz kirliliğini önleme ya da su baskını önleme yönünde yapılan çalışmalardan da kısaca bahsederseniz çok sevinirim.

Gizem Toyğun Koçsoy

İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü olarak ambalaj atıkları, atık pil, elektronik atık, bitkisel atık yağ, atık ilaçlar gibi birçok atık türü topluyoruz. Temizlik İşleri Müdürlüğü de katı atık, yani evsel nitelikli atıkları (çöpleri) topluyor. Sahilde süpürge personeli toplama yapıyor. Konak Belediyesi olarak *Atık Yönetim Planı* hazırlıyoruz. Planı hazırlarken Temizlik İşleri Müdürlüğü ile birlikte TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi'nin de desteğini alıyoruz.

"Vizyonumuz biraz daha vatandaşlarımıza yönelik olacak. Bize destek olmalarını isteyeceğiz onlardan. Çünkü tek başımıza yapabileceğimiz bir şey değil."

Artık vatandaşlarımızın da desteğini almamız, onların da bakış açılarını da değiştirmelerine ihtiyacımız var. Şunu belirtmek istiyorum, atık yönetim planı ya da atık konusu, iklim krizinin çok küçük bir yüzdesinde yer alıyor. Deniz seviyesinde yükselme çok daha ciddi bir sorunuz. 2018 ve 2021 yıllarında Konak'ta ciddi taşkınlar, seller yaşadık. Kordon'da birinci katlar sular altında kaldı. Bunları bir sefer yaşamayacağız, bunlar artarak devam edecek. Bizim öngördüğümüz ve birçok bilim insanının da belirttiği gibi, deniz seviyesi yükselmesinin 2100'lü yıllardan da önce başımıza geleceği. Öncelikle oraya setlerin çekilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Ahmet Toker

Doğayla yarış içerisindeyiz. Mavişehir'de mesela çok büyük taşkınlar olurdu. Bu yıl taşkın yaşanmadı çünkü kıyı düzenlemesi yapılmış ve bir set oluşturulmuştu. Benzer biçimde Kemeraltı ile alakalı sürekli şikâyetler geliyor. Kemeraltı'nda yapılacak çalışmalar için bürokratik mekanizmalar söz konusu olsa da yakın gelecekte sorun ortadan kalkacaktır. İklim değişikliğinin etkisi artacak, doğanın gücüyle sürekli bir yarışma içindeyiz. İkinci nokta Gediz Deltası. Gediz Deltası'nda yaşayan son dalyanı muhafaza etmek için İzBB elinden gelen her şeyi yapıyor. Birçok proje geliştiriliyor, bu doğrultuda Ege Üniversitesi ile bir protokolümüz bulunuyor. Bir de Türkiye'nin ilk düzenli katı atık sahası Harmandalı.

"Her ne kadar şu an sıkıntıları yaşıyor olsak da bu kent aslında bu iradeyi, vizyonu göstermişti. Daha iyisini yapacak gücümüz var. Daha da güzel hizmetlerimiz gerçekleştirecektir."

Kemal Kılıç

Yeni bir bakış açısı lazım atık yönetimi için. Sürdürülebilir bir atık yönetimi tek başına bir kamu idaresinin yapabileceği bir iş değil. Kentin temizliği için bugün İzBB'de 550'ye yakın sokakta çalışan süpürge personelimiz var. Ama hâlâ Avrupa'da bir kente gittiğinizde özeniyorsunuzdur neden bizim sokaklarımız öyle değil diye. Onlarda bu kadar çok temizlik personelinin olacağını da sanmıyorum çünkü bu kadar çöp sokağa atılmıyor. Kirleniyor, ancak hemen sanki o sokak hiç girilmemiş gibi temizleniyor. Geri dönüşüm, atıkların toplanması bundan ayrı düşünülebilecek bir durum değil.

Sokak toplayıcısı diye bir gerçek var. Bakanlık bundan iki yıl öncesine kadar bu göçmen vatandaşları yok sayıyordu. Şimdi en azından bu gerçeği kabul etti ve kayıt altına aldı. Konak Belediyesi ciddi çalışmalar yaptı. Biz de İzBB olarak organizasyon aşamasındayız. Bakış açısını

değiştirmek için para odaklı olan geridönüşüm sektörüne İzdönüşüm diye bir oluşum dahil ettik. Bu da yine diğer çalışmalarımız gibi para değil doğa esaslı.

Sürdürülebilir bir atık yönetimini kurmak için yadsınamaz bir gerçek olan bu sokak emekçilerini de içerebilecek bir sistem kurmaya çalıştık.

“Ama sadece tek bir kamu iradesine bırakılacak kadar basit bir işlem değil. Tamamen vatandaşla ortaklaşa olması gerek. Atık yönetimi devlet ve vatandaşın gerçekten birlikte çalışması gereken bir süreç.”

İzBB olarak Türkiye’de ilk düzenli depolama tesisini kurduk. İlk kurduğumuz 1992 yılında Karadeniz’de denizler çöplük olarak kullanılıyordu. Anadolu’nun birçok yerinde görünen her vadi çöplüktür. Artık çöp kelimesi de yanlış bir kelime, atık dememiz gerekiyor, maddi bir değeri olduğu için. Sürdürülebilir, entegre bir atık yönetimi anlayışı kurmaya çalışıyoruz. Atıklar çok önemli ve yönetilmesi gereken bir süreç.

Abdülaziz Ediz

Tüm katılımcılara çok teşekkür ediyorum. Çok önemli konular üzerine konuştuk.

“Tüm bunlar bir anda yapılacak, hemen dönüşecek, hemen gelişecek konular değil ama özellikle konuşmacılarımızın da belirttiği gibi bu şehirde yaşayan tüm tarafların beraberce, birlikte alana sahip çıkması ve koruma bilincini oluşturmaları önemli.”

Bizim öncelikle bu bilinci hep beraber oluşturmamız gerekir. Kamunun, yerel yönetimin, yaşayan halkın, eğitimcilerin, basının, tüm kesimlerin bu konuya önem vermesi gerekir. Tabi ki alana yönelik çok önemli riskler var. İklim değişikliği, doğa olayları, deprem, yangın, taşkınlar tümü kültürel miras için risk unsurları. Süreç içerisinde umuyoruz ki olabildiğince bu riskleri minimize etmek için elbirliğiyle, ilgili taraflarla beraber çaba sarf edildiğinde önemli ilerleme sağlanacak. Sadece belediyelerin değil İzmir’de, Türkiye’de yaşayan herkesin işbirliğiyle birlikte sahip çıkmasına ihtiyaç var. Bu konuda farkındalık yaratılmasına katkı sunduğumuz inancındayım.

Özellikle konuşmacılarımıza, ev sahipliği yapan Sanathane ekibine, tüm katılımcılarımıza çok teşekkür ederiz.

Toplu fotoğraf çekimi.

Soldan sağa; Damla Güven (İzmir Tarihi Liman Kenti Alan Başkanlığı), Gizem Toyğun Koçsoy, Ahmet Tokar, Kemal Kılıç, Abdülaziz Ediz, Nermin Özgür (Konak Belediyesi İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürü) ve Bilge Nur Bektaş.

Notlar

1 “Ulusal Yönetim Planları: İzmir Tarihi Liman Kenti Yönetim Planı,” Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/102377,uyf---izmir-tarihi-liman-kenti-yonetim-planipdf.pdf>.